

РОМАНСЬКІ, GERMANСЬКІ ТА ІНШІ МОВИ

Бандрівська Н.М.

*викладач вищої категорії, викладач-методист,
Дрогобицький механіко-технологічний коледж*

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ НАВИЧОК УСНОГО МОВЛЕННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Мовлення – це вид мовної діяльності, за допомогою якого здійснюється усне вербальне спілкування.

Навчання говорінню – лише частина навчання усного мовлення, оскільки усна форма навчання включає в себе і говоріння, і аудіювання. Звичайно, обидва ці процеси нерозривні в спілкуванні, тісно пов'язані вони і в навчанні: навчання говорінню неможливе без навчання розуміння мови на слух. Незалежно від того, яким шляхом вчитель веде до засвоєння мови, кінцева мета завжди передбачає навчання їх комунікації, тобто вміння користуватися мовою як засобом трудової чи навчальної діяльності. І чим швидше учні вийдуть на цей рівень володіння мовою, тим краще [1, с. 33].

Для здійснення мовлення необхідні певні умови, їх є п'ять.

1. Наявність мовної ситуації, що є стимулом до говоріння.
2. Наявність знань про обсяг мовлення, визначає те, що він говорить.
3. Ставлення до об'єкта мовлення, яке залежить від минулого досвіду суб'єкта, системи його поглядів, почуттів, тобто від свідомості людини. Зауважимо, що друга і третя умови залежать від рівня загального розвитку людини, її здібностей мислити і відчувати.
4. Наявність мети повідомлення своїх думок, тобто того, навіщо людина говорить у даній ситуації.

На початку вивчення іноземної мови фонематичний слух рідної мови вже сформований, а формування фонетичного слуху іноземною мовою залежить як від артикуляційних властивостей звуків іноземної мови, так і від звукової системи рідної мови.

У методичному відношенні суттєвим є те, що аудіювання і говоріння, тісно взаємопов'язані, сприяють розвитку один одного в процесі навчання. «Розуміння формується в процесі говоріння, а говоріння в процесі розуміння». Але ці різні види діяльності вимагають специфічних шляхів навчання [2, с. 40].

Письмо виникло на базі усної мови як спосіб фіксації звуків мови для збереження і подальшого відтворення інформації. Читання є ніби перехідною формою від усного мовлення до письма, поєднуючи в собі ознаки того й іншого. Навчання як читання, так і письма пов'язано з розвитком зв'язків між мовним слухом і артикуляцією.

Оскільки, будь-яка мовна діяльність зумовлена ситуацією, тобто «умовами (обставинами, метою і т.п.), в яких здійснюється це висловлювання». Ситуація як основа вербального спілкування це сукупність мовних і немовних умов, необхідних і достатніх для здійснення мовної дії. Можна виділити стандартні (або стабільні) і варіабельні (або змінні) ситуації. У стандартних ситуаціях поведінка людини (вербальне і невербальне) жорстко регламентується. У варіабельних мовних ситуаціях форма мови не так тісно пов'язана з утриманням, а обумовлена соціально-особистісними взаємовідносинами співрозмовників, їх загальноосвітнім рівнем, ступенем знайомства та ін.

Навчальна мовленнєва ситуація покликана забезпечувати потреби учнів у мовному спілкуванні і повинна бути сукупністю життєвих умов, що спонукають до висловлення думок і використання при цьому певного мовного матеріалу. У навчальному процесі вона має бути: 1) одиницею змісту навчання; 2) способом організації матеріалу на уроці, в підручнику чи навчальному посібнику, 3) критерієм організації системи (або серії) вправ.

Різні етапи навчання припускають різну ступінь участі викладача у розкритті ситуацій. У старших класах використовуються ситуації, частково керовані викладачем. У цьому випадку тема і час, а також частково мовний матеріал задаються викладачем, учні ж повинні на додаток до даного використовувати самостійно вибраний, раніше засвоєний матеріал. Велике значення для навчання невідповідною усного мовлення мають систематично і навмисно створювані проблемні ситуації, що сприяють виникненню мотиву і потреб

висловлювання, висунення гіпотез, припущень, активізації розумової діяльності.

Монологічне висловлювання – це особливе і складне вміння, яке необхідно спеціально формувати. Монолог є однією з недостатньо розроблених проблем. До цих пір він не знайшов ще свого єдиного визначення. Монологом називають організований вид мовлення, що є продуктом індивідуальної побудови і передбачає тривале висловлення однієї особи, звернене до аудиторії. Це активний і довільний вид мовлення, для здійснення якого мовець повинен мати якусь тему і вміти побудувати на її основі своє висловлювання або послідовність висловлювань [2, с. 88].

Монолог протікає у формі бесіди, виступу, доповіді або лекції, наближаючись до ораторської промови, відрізняється ускладненим синтаксисом і ускладненими лексичними конструкціями. У монологі живляються такі експресивні засоби, як повтори, риторичні запитання, вигуки, вступне слово та пропозиції та ін. [3, с. 134].

Умовно можна виділити монологи таких типів:

а) монолог стилістично-нейтральний, коли з якої-небудь причини уникають звернення до другого особи, вся увага зосереджена на змісті та логічній послідовності викладу;

б) монолог розмовний, що ведеться від першої особи і безпосередньо звернений до реального чи передбачуваної в ораторській промові другої особи. Такий монолог розрахований на залучення слухача в процес мовного спілкування. Це монолог у діалозі, і тут особливо інтенсивно використовуються різні засоби впливу на аудиторію, характерні для ораторської промови взагалі: окличні речення, спонукальні і узагальнюючі речення, ораторські мовні фігури, внутрішній діалог, влучні афористичні вислови й ін.

При цьому обсяг і характер інформації, а також вибір мовних засобів визначаються самим мовцем [5, с. 146]. В умовах природного мовного спілкування монолог в чистому вигляді зустрічається рідко, частіше всього він поєднується з елементами діалогічної мови.

Для діалогічної мови характерна еліптичність, яка зумовлена умовами спілкування. Наявність єдиної ситуації, контактність співрозмовників, широкое використання невербальних елементів

сприяють виникненню здогадки, дозволяють мовцям скорочувати мовні засоби, вдаватися до висловлення натяком.

Іншою відмінною рисою діалогічного мовлення є її спонтанність, оскільки зміст розмови та її структура залежать від реплік співрозмовників. Спонтанний характер діалогічного мовлення спонукає використання різного роду кліше і розмовних формул, а також «вільну» оформленість фраз.

В основу навчання повинні бути покладені двочленні єдності, серед яких найбільш поширеними є: питання-відповідь; повідомлення і викликане ним питання, повідомлення та викликане ним повідомлення; повідомлення і репліка-підхоплення, або доповнює висловлену думку; спонукання-повідомлення; спонукання-запитання. За вихідні одиниці навчання найчастіше приймаються питання-відповідь єдності, оскільки вони мають найбільшу мовну активність [7, с. 45].

Ефективною також є робота в малих групах. Це один з інтерактивних методів навчання. Учасники, розділені на маленькі групи, обговорюють проблему, а потім представляють результати всім учасникам. Тоді виникає своєрідний діалог між учасниками всіх груп. На заняттях також дієві інноваційні методи для вивчення монологічного та діалогічного мовлення:

1) *Розминки на початку уроку*: скоромовки, «Розігриви», «Мозковий штурм», «Мікрофон», «Незакінчені речення», мовні ситуації, тощо.

2) *Розвиток комунікативної компетенції через прислів'я та приказки* за допомогою вербального стимулу.

3) *Проблемні ситуації* розвивають комунікативну компетенцію. Вони сприяють виникненню мотиву і потреб висловлювання, висуненню гіпотез, припущень, активізації чисельної діяльності.

4) *Формування комунікативної компетенції через опорні схеми*. Наочність (план, схеми, алгоритми, опорні малюнки, репліки під малюнками, ключові зразки) дозволяє активізувати нові лексичні одиниці, презентувати і закріпити структурний граматичний матеріал, сприяє осмисленню і засвоєнню, а також використовується як зорова опора для опису зображення, які стимулюють усне

мовлення учнів, а також формують навички і вміння монологічної і діалогічної єдності.

5) *Використання інтерактивних технологій на уроках англійської мови передбачає:*

1. Розуміння на слух відео, аудіо автентичних записів, носіїв мови. Під цим розуміється також мова самого вчителя.

2. Створення дослідницького проєкту, рольової гри, драматизації ситуації чи уривку.

3. Залучення учнів у спільні види діяльності, де вони працюють гуртом, роблять необхідні приготування, готують матеріали для презентацій.

6) *Навчання комунікативної компетенції шляхом групової роботи.* Принцип колективної роботи: особистісна взаємодія, що стимулює діяльність; міжособистісне спілкування.

Для розвитку навичок мовлення треба, щоб учні розмовляли якнайбільше і щоб їх мовлення в психологічному плані наближалось до природнього.

Список використаних джерел:

1. Антропова А. Педагогічні технології при навчанні англійської мови. 2006. С. 33.
2. Артемів В.А. Психологія навчання іноземних мов. – М.: Просвітництво 1969. – 192 с.
3. Бабанский Ю.К. Вибір методів навчання в середній школі. – М.: Просвітництво, 1980. – С. 345.
4. Николаева С.Ю., Гринюк Г.А. Сучасні технології навчання іншомовного спілкування // Бібліотечка журналу «Іноземні мови». – 1997. – Випуск 1(3).
5. Бим І.Л. Теорія і практика навчання мови у середній школі. – М.: Просвітництво, 1988. – С. 251.
6. Дербеньова А.Г. Ефективний урок. Поради досвідченого вчителя // Англійська мова та література. – 2011. – № 8.
7. Гальскова Н.Д., Гез Н.І. Теорія навчання іноземних мов. Лінгводидактика й методика. – 3-тє вид., стер. – М.: Академія, 2006. – С. 336.